

VELKOMMEN TIL VÅRVANDRINGEN

torsdag 5.juni 2003 kl 1800
vil Sigurd Tønsberg fra Oslo Elveforum
ta oss med på en tur

LANGS SOGNSVANNSELVA

Frammøte på parkeringsplassen til Statens Pensjonskasse
Slemdalsveien 37 (tidl. Hafslund) - God parkering
Turens lengde kan tilpasses den enkelte

Winderen Foss i 1904

SOGNSVANNSBEKKEN

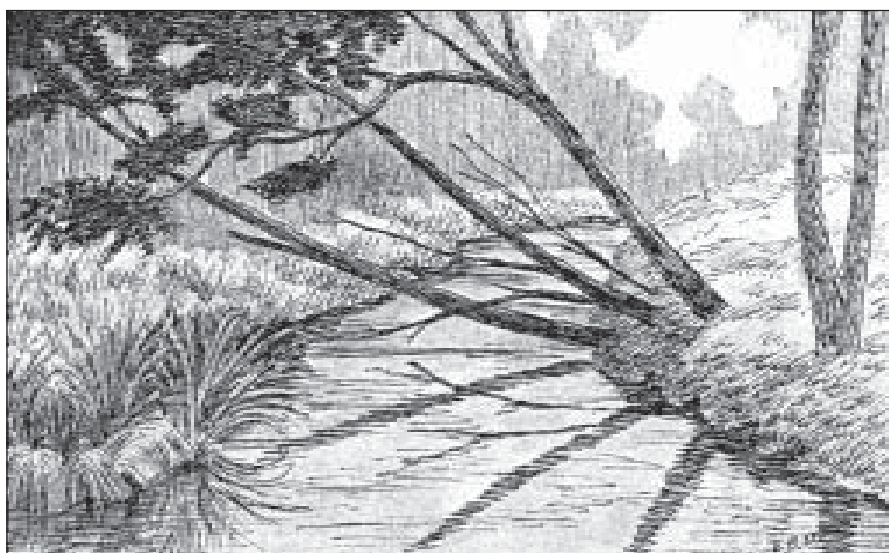
AV ERNST BJERKNES

Det synes som interessen for å bevare våre bekker er i rask stigning. I slutten av 1937 sendte således professor V. Bjerknes og undertegnede en forestilling til Akers myndigheter om å frede Sognsvannsbekken. Denne henvendelse resulterte i at der blev regulert en parkstripe langs bekken fra Slemdalsveien til Store Ringvei. Ovenfor Ringveien ligger bekken i det areal som ifølge generalplanen er regulert til friland, så den formentlig er sikret på denne strekning helt op til Sognsvannet.

For en tid siden stod der noen artikler i avisene med henstilling til Akers kommune om å sørge for bedre renhold

av bekkene og om å få fjernet alt det søppel som nu kastes ut i dem, og dertil kommer at der nu også foreligger et projekt om anlegg av et centralbad ved Majorstuen, hvori inngår parklegning av den lille stump av Sognsvannsbekken som ligger mellom Frithjof Nansens vei og Sørkedalsveien.

Interessen for våre bekker synes således vakt på flere hold, og det kunde derfor kanskje være av interesse å se litt nærmere på hvilke naturherligheter man har i disse bekkedarene, som jo i særlig grad egner sig til sammenhengende parkstriper gjennom byggearealene fra de centrale byggeområder og helt ut i Oslomarka. Men jeg skal holde mig til Sognsvannsbekken, som jo også er av

Frognerbekken 1938

Frøensdammen 1884, fjernet ca 1930 da Sognsvannsbanen ble anlagt.

særlig interesse for Oslo kommune.

Det er visstnok meget få som kjenner Sognsvannsbekken i hele dens løp fra Sognsvannet til Frognerkilen. Man streifer den her og der, og da under forskjellige navn efter de gårder den passerer. Men så er også en spasertur langs bekken meget besværlig, dels fordi det er nokså ufremkommelig i de overgrodde bekkefar, og dels fordi man kommer inn på privat grunn.

(Så fortsetter Bjerknes med en skildring av en tur langs Frognerbekken. Resten av artikkelen sto i medlemsbladet nr. 2 1993.)

Heldigvis, kan jeg vel nesten si, har kommunen ennu ikke rukket å parklegge Frognerbekken, for da hadde vi vel fått et anlegg med fine gressplener og stensatte bekkebredder, noe i likhet med bekkeanlegget på St. Hanshaugen, kan jeg tenke mig. Ikke så å forstå at kunstige anlegg ikke kan være både vakre og stilfulle, men det jeg håper på, er at man i størst mulig grad kunde bevare den

oprindelige natur, så man kunde få et noenlunde riktig inntrykk av det terreng, som byen er bygget på.

Slik som Frognerbekken ser ut idag, når man tenker sig søppelet og kloakkvannet vekk, har antagelig Bisletbekken sett ut, da Henrik Wergeland bygde Grotten og kunde sitte på sin terrasse og høre susen fra fossen på Holbergs plass, og da professor Rasch gikk på bekkasinjakt i myrlendet fra Tullinløkken til Piperviken. Og slik har vel også de andre bekkene gjennom byen sett ut.

Frøensbekken

Ovenfor Frithjof Nansens vei skifter bekken navn, men av Frøensbekken er det ikke stort igjen. Man kan såvidt skimte en snipp av den fra broen, idet den forsvinner under trær og busker i restene av Frøens gamle park. Men nettop denne rest av bekken er det som nu kanskje skal komme til heder og

Frønsbekken ved Anne Maries vei.

verdighet igjen, ved anlegg av det påtenkte bad ved Majorstuen. Her kan man da muligens få litt igjen av den fordums herlighet, da Frønsdammene var en verdig Pendant til Frognerdammene og det bastante Thaulow tårn bekronte toppen av Volvathaugen.

Den nedre dam, som lå på Holmenkollbanens nuværende stasjonstomt, ble tidlig gjenfylt, men den Øvre dam, som lå der hvor Frøns stoppested på Sognsvannsbanen nu ligger, eksisterte jo lenge etter Holmenkollbanens anlegg. Her var enu et vakkert anlegg langt ut i 80- og 90-årene. Men nu er også den gjenfylt og bekken ført i en sementrenne langs tomten.

På strekningen mellom Slemdalsveien og Anne Maries vei ligger bekken mellom Sognsvannsbanen og den regulerte vei

129. Her er anlagt en fotsti med et par primitive broer over bekken, men når det nu er regulert en park- stripe langs bekken, vil vel denne fotsti bli omlagt og anordnet på en mere smakfull måte. Bekken går jo i et vakkert stryk med tildels store og vakre trær på begge sider.

Vinderenbekken

Fra Slemdalsveien til Store Ringvei er det som nevnt regulert en parkstripe langs bekken, så her skulde altså bekken være sikret, så det kun står igjen å få den oprensket og gjort tilgjengelig. Langs Anne Maries vei går bekken stille og fredelig mellom store trær, men breddene er så overgrodd at man bare her og der kan skimte vannet fra veien. Her bør legges en liten fotsti langs bekken, for det er først når man kommer helt ned i bekkeløpet, at man får øie på hvor vakkert her er.

Fra Anne Maries vei svinger bekken inn i et skogholt med store vakre løvtrær, hvor den forgrener seg i flere løp. Her er litt vått og myrlendt, men det skal ikke stor oprensingen til av bekkelar og skogbunn for å omdanne dette areal til en usedvanlig vakker naturpark, som så å si ligger ferdig fra naturens hånd. Fra eiernes side foreligger der imidlertid en reguleringsplan, hvorefter skogholtet skal raseres og omdannes til en stor dam. Planen er visstnok godkjent av Aker, men det er vel tvilsomt om den kommer til utførelse i noen nær fremtid, da damanlegget visstnok vil bli ganske kostbart. I forhold hertil vil en oprensning av bekkeløpene og skogbunnen koste en bagatell og vil heller ikke foregripe noe med hensyn til et senere damanlegg, men

Frøensbekken ved Anne Maries vei, mai 2001.

innen den tid vil man forhåpentlig være kommet til den opfatning at skogen er så vakker at det vil være synd å ødelegge den, og så sparer man omkostningene med damanlegget.

Ovenfor skogholtet har man møllefossen med rester av fundamentene for det gamle mølleanlegg. Bekken danner her en vakker foss i en romantisk kløft omgitt av store praktfulle trær. Under flom er fossen et praktfullt syn, som langt overgår de fosser man kan få se i utenlandske turiststrøk ved å trekke i en snor for 50 øre. Og det skal ikke store regnskuren til før bekken går i flom. Alt som skal til for at man kan få gleden av slike naturherligheter midt inne i byggeområdene, er bare litt oprensning så det blir fremkommelig langs bekken.

Ved Blindernveien like ovenfor fossen ligger Vinderens gamle portstuer,

som vilde danne en vakker og tiltalende inngang til naturparken, hvis de kunde bevares. Ved gjennomførelse av den nu gjeldende regulering må nemlig den ene av portstuene rives. Men det skal ikke stor forskyvningen til for at den kan spares. Hvis man så samtidig flyttet broen et lite stykke opover bekken, kunde det også bli anledning til å slake ut den bratte Vinderenbakken, som nu er meget generende for trafikken.

På strekningen mellem Blindernveien og Store Ringvei danner bekken grensen mellem Vinderen og Gaustad. På den ene side har man da den Psykiatriske Klinik med sine parkanlegg og Gaustads jorder, og på den annen side kun delvis bebyggede tomtearealer. De nybyggede villaer har ført sine haver ned til bekken, som på denne strekning går i store buktninger med små stryk og stille partier omgitt av

Songsvannsbekken ved Anne Maries vei etter skisse fra 1915.

trær og busker. På Gaustads side var der her et vakkert skogholt, som dessverre er rasert for et par år siden, antagelig for å skaffe sol til jordene. Fra jordbrukshold er det vel ikke noe å si på det, men fra et naturfrednings synspunkt er det sørgelig. Men lar man bare arealet i fred, vokser vel skogen op igjen fra roten. Den er allerede på god vei, og med tiden vil man da her atter få et yndet opholdssted ved bekken.

Gaustadbekken

Ovenfor Store Ringvei ligger bekken som nevnt i det areal som ifølge generalplanen tenkes utlagt som friland. Her skulde man altså ha gode chanser til å bevare bekken i sin oprindelige naturtilstand. Man har på denne strekning mange vakre partier med stryk og foss og stille kulper, og de tilgjengelige steder er yndede

opholdssteder for folk på søndagstur. Her drives også et slags sportsfiske på småørret som kommer ned fra Sognsvannet. Man ser stadig små damanlegg som er bygget av sten og kasser og fjeler og annet skrap for å danne fiskekulper. Materialene får man gratis fra Gaustads store søppelfylling ut mot bekken.

Nettop partiet omkring denne søppelfylling byr på vakre og idylliske partier, og like overfor har man en haug med en bjerkelund, som er meget benyttet av folk på skogtur. Ovenfor søppelfyllingen kommer bekken ned gjennom en trang kløft i foss og stryk, og nu kommer også granskogen frem til bekeleiet. Ved den øvre ende av kløften går en bro over bekken, og her er det gamle damanlegg for det tidligere vanninntak til Gaustad. Litt lenger op kommer så dammen for det tidligere vanninntak for Oslos vannledning.

Møllefossen ved Vinderen 1938.

Vinderenfossen 2001 med rester av møllen.

Begge disse vanninntak er nu flyttet op til Sognsvannet.

Ovenfor plassene Tuggerud og Snuserud kommer bekken atter inn på dyrket mark og danner tildels grensen mellom Gaustad og Haugerud. Bekken er her for en stor del regulert for å drenere det tidligere myrlende. På disse flate strekninger kunde man godt tenke sig anlegg av et par store dammer med friluftsbad om sommeren og skøitebane om vinteren. Ungdommen fra Ullevål og Sogn havebyer drar jo nu helt til Båntjem for å bade og gå på skøiter, så det vil nok bli behov for slike anlegg.

Langs den øvre del av bekken på denne strekning stod der en rekke store og prektige bjerkeetrær, men de er dessverre hugget på Gaustads side, så bare de store stubber minner om fordums herlighet. Men på Haugeruds side står der ennu en del vakre trær igjen.

Dessuten har man her et par vakre bjerkeholt, som vilde gjøre sig godt som naturpark i forbindelse med bekken. Skogpartiet mellem Ankerveien og Sognsvannet er litt sumpig, men vil også egne sig godt som naturpark, men det er mulig at Oslo kommune ikke vil slippe publikum så nær inn på Sognsvannet av hensyn til byens drikkevann.

Således ligger altså bekken idag. Den har store muligheter som naturpark, og det vilde være til ubotelig skade om man ikke tar vare på den. Hvis man regulerer en parkstripe langs bekken, kan man få en fredelig fotsti i oprindelig norsk natur helt fra Drammensveien til Sognsvannet, kun avbrutt på den korte strekning over Holmenkollbanens stasjonstomt. Men det bør ikke bli tale om noen alrnindelig spaservei, den vil ødelegge altfor meget av den oprindelige natur i det trange bekkeleie, men kun en primitiv fotsti. Det

Mølleruinene sett ovenifra 2001.

Portsuene ved Vinderen 1938.

kan jo heller ikke bli tale om noen trafikert snarvei ut til Oslomarka langs det krokete bekkeleie. Tvert imot er det freden og idyllen man bør søke å bevare, men gjøre tilgjengelig og så gjøre det fremkommelig langs bekken. Man vil da kunne finne nok av vakre punkter, hvor folk kan slå sig ned på en søndagstur, og utallige plasser, hvor barn kan leke i nærheten.

*

Ernst Bjerknes siterer professor Høltedahl: "Strøket ved Oslo hører til de i geologisk henseende interessanteste områder som overhodet kjennes. Ikke minst i byens umiddelbare nærhet kan man studere et utall av geologiske fenomener i klassisk tydelighet. Man har på denne måte her usedvanlig gode muligheter for geologiske demonstrasjoner i undervisningsøiemed, og Akersdalen og nærmeste omegn er da også overmåte meget benyttet som ekskursjonsområde for studenter og skoleelever og andre. (...) Alt i alt vil man

på en tur langs Sognsbekken stifte bekjentskap med en rikdom av geologiske fenomener, og under kyndig ledelse få et gløtt inn i både fjernere og nyere kapitler i Akersdalens vekslende geologisk historie."

Hva her er skrevet om Sognsvannsbekken, gjelder visstnok i store trekk også de andre bekker i Aker, og det vilde utvilsomt være av stor betydning for hele befolkningen om de bekker som er så store at de fører vann om sommeren, blev fredet og liggende som sammenhengende parkstriper gjennom bebyggelsen, som jo stadig sprer sig til alle kanter, og snart stenger de muligheter som ennå er igjen.

Alle tegninger: Ernst Bjerknes: "Ingen trykkfeil; hvert årstall er riktig" (Fritt etter Ibsen "Ingen trykkfeil, hvert ord er riktig" En folkefiende, 3. akt)

Alle foto: Finn Holden

OLAF GULBRANSSON

AV ØYVIND GAUKSTAD

I en kort periode av sitt liv bodde tegneren, grafikeren og maleren Olaf Gulbransson i vår bydel (1923-1927). Forsommeren 1923 hadde han giftet seg for tredje gang, og den lykkelige bruden var den 22 år gamle Dagny Bjørnson Langen. Like etter bryllupet dro brudeparet på en tre ukers bryllupsreise til Norge. På denne turen besøkte de bl. a. Knut Hamsun på Nørholmen og brudens bestemor, Karoline Bjørnson, på Aulestad. I løpet av bryllupsreisen ble imidlertid Dagny syk, og ekteparet Gulbranssons opphold i Norge ble lengre enn planlagt.

Etter 20 års sammenhengende opphold i München i Tyskland var det en opplevelse for Olaf Gulbransson å

komme tilbake til Norge. Det var derfor ikke noe offer for ham å forlenge Norgesoppholdet. Han fikk en avtale med avisen "Tidens Tegn", og frem til 1927 leverte han en helsides fargelagt tegning til hvert lørdagsnummer. Han gav dessuten løpende kommentarer til aktuelle spørsmål, stortingsforhandlinger, alkoholforbud, teater osv.

Så snart det lot seg gjøre, kjøpte Gulbranssons et hus oppe i Voksenlia. Eiendommen, som de kort og godt kalte for Lia, lå i vei 1088. Før 1927 var det svært få av veiene oppe i åsen som hadde navn. Først dette året fikk denne veien navnet Jerpefaret, og Gulbranssons bodde i det huset som senere fikk nummer 5. Huset var rødmalt og var vel nærmest å regne som en hytte. Da Gulbranssons solgte huset i 1927, brukte den nye eieren,

Bjørnsons datter sa: "Er det ikke svært som han ligner sine egne karikaturer?" "Jo," sa Bjørnson, "bare så altfor meget". Fra selvbiografien.

Jakhelln, huset som hytte. Selv bodde Jakhelln nede i byen, ved Uranienborg. For Gulbranssons ble Lia deres hjem i fire år. Herfra hadde de en strålende utsikt ut mot Oslofjorden, og Nordmarka strakte seg milevis bak huset. Her var Olaf Gulbransson kommet tilbake til den natur og det skoglandskap som hadde gitt ham så sterke og varige inntrykk i ungdomsårene.

Han var Kristiania-gutt, født på Rodeløkken i 1873 og var sønn av faktor Edvard Gulbrandsen i VG. Allerede som liten gutt var han fascinert av tegnekunsten, og lydig som en hund fulgte han tegnelærer Larsen fra klasse til klasse og forsømt således mange av de andre fagene på skolen. Han var elev i 1885-1890 ved Den Kongelige Tegneskole i Kristiania, og begynte snart etter som tegner i vittighetsbladet "Tyrihans". Han røpet meget tidlig at han hadde et usedvanlig talent som karikaturtegner. Hans første bidrag til "Tyrihans" var for øvrig en blyanttegning av Suzannah og Henrik Ibsen.

I ungdomsårene - fra 14 til 19 - levde han en sorgløs og lykkelig tid sammen med sin gode venn Johan. Tidlig og sent fartet de om i Nordmarka, og Skjersjøen, Helgern og Gørja ble deres "uryddige Huldreparadis", som han selv har uttrykt det. Nordmarka ble Gulbranssons eventyrland. Lenge før Holmenkollbanen kom i 1898 og med den økende skare av friluftsturister, streifet han om i de øde skogtrakter nord for hovedstaden. Han lærte å sette pris på den enkle livsstil som han fant hos menneskene langt inne i Marka. Hans kunstner temperament mottok varige inntrykk fra samværet med sterke og primitive naturer. Det er blitt

sagt at Gulbransson først ble fortrolig med Kittelsens geni gjennom sitt friluftsliv i Nordmarka.

Han ble hodestups forelsket i den purunge Inga Pauline fra Liggern innerst i Maridalen. Sin aller første karikaturtegning laget Gulbransson antagelig av venninnene Inga, Dina og Haldis. De hadde gått sammen på do, og de lo og tøyset og ertet Olaf. Som hevn tegnet han en karikatur av dem der de satt inne på do. Etterpå var de unge jentene rasende på ham fordi han hadde utlevert dem så ubønnhørlig.

Inga Liggern er i ettertid blitt vel så kjent som Inga den tause fra Liggern. Olaf Gulbransson forteller selv i sin fantasifulle erindringsbok "Det var engang" at han første året etter giftermålet i 1897 med Inga var innkalt som linjesoldat på Gardermoen. De hadde nettopp fått sitt første barn, og Olaf Gulbransson var naturlig nok opptatt av denne begivenheten. Fra moen skrev han brev etter brev for å høre hvordan det stod til, men Inga besvarte ingen av dem. Da han endelig kom tilbake til gården inne i Nordmarka, møtte han Inga inne i stuen:

"Saa aapnet jeg døren inn til salen. Der satt hun ved siden av Bærumsovnen og skrevet med barnet paa fanget som hadde jeg gaatt ifra henne igaar. Jeg blev staaende med haanden paa døravriern: Ja -men -hvorfor i all verden har du ikke skrevet?----- Ikke noe svar."

Når han skulle besøke Inga, var veien til Liggern både lang og strevsom. Han regnet ut at det ble tre mil hver gang. På vinterføre gikk det greitt for da gikk han over Dausjøen og Øiungen. Verst var forholdene i isløsningen. Den beste tiden var om sommeren, for da kom ofte Ingas

Herku'n.

yngste bror Aasmund og hentet ham med båt ved Øiungsdammen.

Her inne i Nordmarka fikk Olaf Gulbransson kjennskap til det harde og barske livet til Nordmarksfolket, og mange friske og frodige beretninger gav rikelig næring til hans fantasi og humoristiske sans. En av de festligste historiene var om Krestoffer Herkrud (hentet fra "Det var engang"): "Herku'n var tyngre enn selveste jorden. Han hadde næsten ikke noget ansikt for bare haar og skjegg. Han aat alltid brød og stekt flesk. Naar han da var mett syntes et dypt fettkrater dit inn hvor hans munn skulde være. Gjennem det svære skjegget hørte man helt dempet det han hadde aa si. Derfor var hans eventyr om kveldene saa uhyggelige. Han kjente alle Nord-

markas eventyr. Han og Elias fisker var jo ogsaa Asbjørnsens gamle venner. Men "Asbjørnsens eventyr" eller overhodet noget som var trykt, kjente Herku'n ikke."

Olaf Gulbransson var selv et usedvanlig menneske, kraftfull, bredskuldret og kjernesunn i sinn og skinn. Hans kunst var ikke ondartet, snarere av den godlynte sorten, og han viste stor forståelse for og overbærenhet med all menneskelig svakhet. Hans første tegninger var hovedsaklig tegnet med grove, kraftige streker. Denne tegnestilen gjenfinner vi i Tyrihans-tegningene og i tegningene han laget til Jacob Hilditschs Trangvikposten (1900-1901). Han hadde fint blikk for forskjellige folkelige typer og gjengav dem med en særegen varm humor.

Olaf Gulbransson var utover i 1890-årene svært aktiv som tegner. Han tegnet respektløse politiske satirer, treffsikre kunstneriske portretter. Hans tegninger var etter hvert å finne i mange ulike publikasjoner. I 1902 fikk han et tilbud fra Albert Langen, som var redaktør for det tyske vittighetsbladet *Simpli-cissimus*. Dette tilbudet ble bestemmende for resten av Olaf Gulbranssons liv. Bortsett fra de fire årene i Oslo fra 1923-1927, bodde han i München. I 1916 ble han medlem av det prøyssiske kunstakademi. Han fikk flere tilbud om lærerstillinger ved kunsthøyskoler. Like før han giftet seg med Dagny Bjørnson, ble han utnevnt til professor ved den statlige kunsthåndverksskolen i München. Senere, i 1929, ble han professor ved det bayerske Kunstakademi.

I mellomtiden hadde han altså hatt et fire års opphold i Oslo. Han gikk med

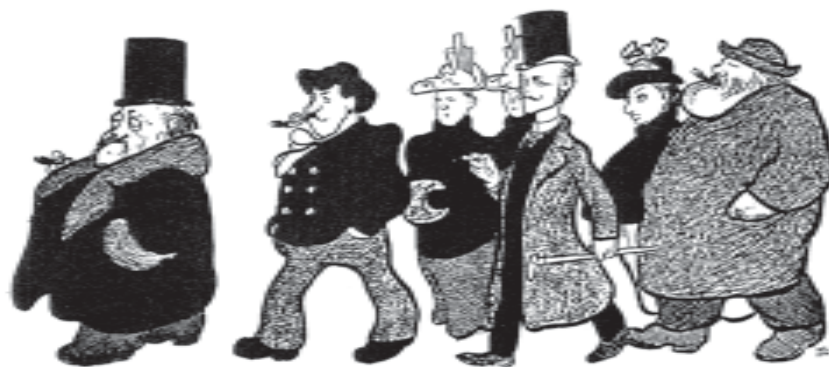

„Trangviksposten“s Redaktør

stor glød og aktivitet inn for å skape et godt hjem for seg og sin hustru. På Lia på Voksenkollen anla han meget tidlig en stor terrasse foran stuen. I den forbindelse måtte han hogge ned mange trær. Bare en gammel furu lot han stå. Dagny Bjørnson Gulbransson skriver i sin bok om sin mann at " når høsttåken lå over byen, sto silhuetten av den foran

tåkehavet som på et japansk maleri. Ingenting av det Olaf planla ble prisgitt tilfeldighetene. Noen av trærne på den ubebygde nabotomten forstyrret ham. Olaf felte dem ganske enkelt." Den bratte veien opp til huset var lagt av den forrige eieren slik at man lett kunne kjøre opp med bil. Gulbransson hentet møysommeligg jord i en trillebår og strødde over, deretter sådde han gressfrø.

Dagny Gulbransson gir i sin bok om Olaf Gulbransson små glimt fra tiden på Lia. Gulbransson fant her igjen sin gamle skog og klarte nesten ikke å rive seg løs fra den. Bare om sommeren måtte han ned til sjøen og skjærgården. Han elsket å bade. Han svømte ofte langt til havs. Etterpå la han seg som en sel på svaberget og solte seg. Han var så brunbarket at man lett kunne tro at han hadde på seg brun skjorte når man så ham på avstand. Det fortelles at gamle fru Vogth-Erikssen, mor til Kjell Vogth-Eriksen som i dag bor i Jerpefaret 16, en gang fikk øye på Gulbransson i bringebærhekken. "Du verden så nydelig brun silkeskjorte Gulbransson har på seg i dag", tenkte hun. Stor var hennes for-

Noen av Trangviks fremste borgere med reder Jørnsen i spissen.

skrekkelse da Gulbransson dukket opp splitter naken!

I nærheten av huset på Lia lå et tjern ensomt og stille inne i skogen. Dit gikk ofte Gulbranssons med St. Bernhards-hunden Barra og katten Nusse. Her elsket Gulbransson å svømme med stort velbehag omkring mellom vannliljene. Trolig var dette tjernet Strømsdammen som ble flittig brukt av barn og ungdom. Om vinteren var Barra ofte også med på skiturene innover i Marka. En gang kom de kjørende ned en smal løype som krysset Holmenkollveien. Der støtte de sammen med et følge av skiløpere. Som et skred kom Barra halsende etter for ikke å miste Gulbranssons av syne. En dame i det andre følget fikk sjokk og falt av ren forskrekkelse. Det var dronning Maud.

Fordi Gulbranssons bodde så langt fra byens sentrum, var det ikke lett å få hushjelp. Men til slutt fikk de ansatt Tora, en kraftig bondejente. Fru Gulbransson forsøkte å fremstille jobben så fordelaktig som mulig. Til slutt sa Tora beroligende: "Det er jo ikke noe ekteskap." Og så ble hun.

Da Gulbransson i 1925 var blitt utnevnt til æresmedlem i det bayerske akademi for bildende kunst, var det stor fest på Lia. Dit kom alle de gamle vennene til Gulbransson. Det ble sørget for rikelig med øl, akevitt og whisky. Alle sammen kom: Sven Elvestad, malerne Ludvig Karsten, Henrik Lund og Arne Kavli. Dessuten skuespillerinnen Agnes Mowinckel og teaterkritikeren Sigurd Bødtker.

Fru Gulbransson forteller følgende historie fra denne begivenheten: Arne Kavli, en høy, høflig og pen mann, fulgte Olaf ned i kjelleren for å hente mer vin.

Da de skulle gå opp igjen, trakk Olaf av vanvare av lenken som holdt kjellerlemmen oppe. Den tunge lemmen suste med full tyngde rett i hodet på Kavli. Helt svimeslått kom han til syne igjen, ennå med en flaske vin i hånden. Det kunne lett ha blitt hans bane. "Så, Arne" sa Olaf. "Fra nå av kommer du til å male annerledes."

I mars 1927 var Gulbransson i München for å feire sekstiårsdagen til Thomas Heine, som Gulbransson hadde tegnet sammen med i *Simplicissimus* og som hadde betydd mye for hans kunstneriske utvikling. Her traff han igjen alle de menneskene som han hadde vært sammen med i så mange år. De bad ham innstendig om å flytte tilbake til München. Olaf Gulbransson svarte: "Jo - men nå har jeg jo kjøpt dette huset på Lia og fått opp alle møblene mine fra München. Min kubbestol veier alene hundre kilo, og nå skulle den for annen gang til München." Men: "Så, nå blir du her." "Ja - ja - så ble jeg der da. I Norge hadde jeg levet lykkelig i sol og sne - med ett var det ute."

Den idylliske og lykkelige tiden på Lia var over. Resten av sitt liv bodde Gulbransson i Tyskland. Like syd for München kjøpte han Schererhof, en ærverdig 500 år gammel gård i det bayerske landskap. Akkurat som på Lia bodde han her i nær kontakt med naturen. Schererhof lå idyllisk til, med innsjøen Tegernsee like nedenfor og med fjellene i bakgrunnen. Her døde han i 1958 - 85 år gammel.

Kilder:

Olaf Gulbransson: "Det var engang".
Gyldendal 1934

Olaf Gulbransson. Hans liv fortalt av
Dagny Bjørnson Gulbransson Dreyer
1969.

Norsk Kunstnerleksikon.

Norsk Biografisk Leksikon, bind 5.

Aschehoug og Gyldendals Store Norske
leksikon.

Dagbladet 27/1 2001: "Gulbransson
vender tilbake".

*Til venstre: Kaisermanöver, Simpl-
Karikatur von 1909: "Seine Majestät
erklären dem Prinzen Ludwig von
Bayern die feindlichen Stellungen".*

– Har De barn? – Vi er da ikke akrobater!

Fire store forfattere: Ibsen, Hamsun (som Isak Sellanraa), Bjørnson, Tolstoy.

OLAF GULBRANSSON

AV FINN HOLDEN

I München utkom 1. april 1896 et "Illustrert Ukeblad" med navnet *Simplicissimus*. Bladet kostet 10 pfennig, og bare 1000 eksemplarer av opplaget på 480 000 ble solgt. Likevel var det sensasjon, fordi det var første gang kunst og litteratur ble tilbudt i form av et billig blad til et stort publikum. Utgiveren var den formuende 27-årige Albert Langen. Han hadde nettopp startet et bok- og kunstforlag, og den første boka forlaget ga ut, var "Mysterier" av den unge Knut Hamsun.

Albert Langen ønsket å gi ut et kritisk-satirisk blad med god kunst, og dro til München for å finne samfunnsinteresserte medarbeidere. Han fikk mange unge og delvis den gang ukjente navn, som Thomas Mann og Thomas Heine, som medarbeidere.

På denne tiden slo Olaf Gulbransson gjennom i Norge. Han hadde sin første utstilling i 1899, og sa senere: "Jeg ble berømt fra den ene dagen til den andre. Med ett slag var jeg en av de tyve rettferdige, byens olympiere."

På denne tiden kontaktet Jacob Hilditch William Nygaard i Aschehoug for å få utgitt "Trangviksposten" i bokform. Nygaard henvendte seg til den da relativt ukjente Olaf Gulbransson og ba ham tegne Trangvik og byens mest framtreddende innbyggere.

Olaf Gulbransson oppholdt seg mye i Drøbak i tiden 1899-1902, men bodde aldri der. Han tegnet hus, gatepartier og

personer. Hans tegninger av personer og miljøer fikk internasjonal berømmelse, og Trangviksposten er ett av de få norske litterære arbeider som er omtalt i *Encyklopedia Britannica*.

Albert Langen, som var gift med Bjørnstjerne Bjørnsons yngste datter Dagny, inviterte Gulbransson opp til Aulestad og tilbød den unge tegneren jobb i *Simplicissimus* med noe helt nytt for tegneren: Fast lønn! Gulbransson dro til München og sa: "Jeg risikerer intet, jeg tar denne deilige reisen, og så blir jeg naturligvis sendt hjem igjen". Han skulle først lære tysk, og ifølge ham selv foregikk det slik: Om morgenen kom piken inn med kaffen. Jeg sa "Danke." Hun sa "Bitte". Det samme skjedde ved midt dagen med dagens rett. "Det var alt det jeg sa i Berlin disse to maaneder. Jeg blev tilslutt helt melankolsk av aa tie slik i ukevis."

De første årene var trege, slik at redaktøren anbefalte ham hjemsendt. Men i 1905 begynte Olaf Gulbransson sin karikaturserie "Berømte samtidige". De som han ikke karikerte, var ganske enkelt ikke berømte. I 1923 giftet han seg for 3. gang, nå med Bjørnstjerne Bjørnsons barnebarn Dagny. I 1928 bosatte de seg ved Tegernsee. Året etter ble Olaf Gulbransson professor ved Münchens akademiet. Han fikk byens Münchens kunstnerpris i 1950, og døde i 1958.

Simplicissimus forble gjennom 48 år Tysklands viktigste intellektuelle karikaturmagasinet. Fram til første verdenskrig

var bladet samfunnskritisk, men ble under krigen nasjonalstøttende. I Weimarrepublikkens tid etter krigen ble *Simplicissimus* igjen et kritisk satireblad, men hadde alltid en dårlig økonomi, blant annet som følge av konkurransen med de nye billedbladene. Under Hitlers framgang fikk *Simplicissimus* dårlige vilkår. Bladet tok imidlertid klar avstand fra Hitler og nasjonalsosialismen. Siste nummer av *Simplicissimus* utkom 13. september 1944.

Birger Ruud ble invitert opp til Tegernsee og traff først Dagny Bjørnson. Etter en hyggelig prat viste hun ham ut på den praktfulle verandaen, der O.G. spankulerte omkring ”iført et lærforkle”.

Så stod jeg foran Olaf Gulbrandssons tegninger. Karikaturer kaller han dem. Men på meg virket de som den skjære virkelighet. Den virkelige virkelighet –. Som alle gode karikaturtegninger således også Gulbrandssons – de ligner menneskene mer enn menneskene ligner seg selv.

Da jeg kom ut på gaten fant jeg virkeligheten igjen. Jeg kjente alle mine medmennesker og smilte over deres anstrengelser for å se anderledes ut. For jeg visste jo hvordan de virkelig var. Den store karikaturtegner hadde hjulpet meg. Han hadde gitt meg balansen igjen.

Gunnar Heiberg om OGS utstilling i 1899.

Kilder:

Streken nr. 1/2001, utgitt av Venneforeningen for Fredrik Stabel og Avistegnernes Hus.

Brev til Birger Ruud og postkort utlånt av Øivind Kullberg, Norsk Bergverksmuseum, Kongsberg.

*Postkort utgitt av
Kongsberg Skimuseum.
Layout: Per Sunmann.*

REFERAT FRA ÅRSMØTET 2003

1. Til møteleder ble valgt Truls Astrup.
2. Til referent ble valgt Finn Holden, Ingeborg von Heimburg og Liv Elgvin ble valgt til å underskrive protokollen.
3. Innkallingen og sakslisten ble godkjent..
4. Årsmeldingen (se VH 1/2003, s. 19) ble godkjent. Årsregnskapet ble framlagt ufullstendig, ett tall manglet pga. datafeil. Det ble foreløpig godkjent, med endelig godkjenning på neste årsmøte.
5. Ingen saker var meldt til årsmøtet.
6. Lederen Anne-Wenche Ore og styremedlemmene Evelyn Borchsenius, Ole Krohn og Gunnar Sandsbraaten hadde frasagt seg gjenvalg. Til nye styremedlemmer ble valgt Finn Bendik Bendixen, Inge Bryhni, Lajla Heyerdahl og Espen Ore. Wenche Undrum og Per Henrik Bache sto til valg, men valgkomiteen hadde ikke foreslått andre kandidater, slik at disse må ansees som gjenvalgt.
7. David L. Bruton hadde frasagt seg gjenvalg til valgkomiteen. Anita Kildal og Ingrid Rolfsen Haugmo ble gjenvalgt. Anne-Wenche Ore ble valgt til nytt medlem av valgkomiteen. Tore Holst ble gjenvalgt som revisorer.
8. Anne-Wenche Ore la fram et årsprogram som blir behandlet på første styremøte.
9. Medlemmenes fem minutter: Redaktør Finn Holden oppfordret innstendig medlemmene til å skrive om dagligliv og opplevelser i bydelen i 1950-, 1960-, 1970-, 1980- og 1990-årene. Nestleder Øyvind Gaukstad redegjorde for situasjonen for husmannsplassen Hagan, Holmenkollveien 61C, som fremdeles er truet av høyhus på naboeiendommen.
10. Årsmøtet ble avsluttet kl. 2000 med kaffe, te, kaker og sosialt samvær. Deretter var det foredrag. Se eget referat.

Finn Holden
Referent
Sign.

Godkjent:

Ingeborg von Heimburg
Sign.

Else Johanne Liv Elgvin
Sign.

OSLOS BOLIGARKITEKTUR FRA 1890

AV FRANK ØDEGAARD

VED FINN HOLDEN

Det skal mye til å begeistre en gammel gubbe som referenten. Men kunsthistoriker Frank Ødegaard klarte det med sitt foredrag om Oslos boligarkitektur fra 1890 til 2002. Han gjennomgikk med lysbilder mange hus vi kjente og hus vi ikke kjente og åpnet øynene våre for hva som var spesielt, nytt og fint ved hus vi ikke hadde sett godt nok på. Spesielt spennende var alle de fine husene, blokker og rekkehus, han viste fra Bøler og Skøyenåsen.

Han nevnte at to bydeler skiller seg ut i Oslo ved stor stabilitet i boligmassen. Bøler og Vinderen. Her er det boligområder hvor mennesker trives og nødig flytter fra. Det blir nok mange av tilhørerne som tar seg søndagstur for å se selv de boligene på Bøler, Frogner og vår egen bydel, som han omtalte med varme.

Han begynte med eksempler på nygotikken, Sverreslottet, arkitekt Ole Sverre i guloransje stein, Thomles gate 4-6, (bilde i Arkitektur i Oslo, s. 114).

Omkring 1900 kom inspirasjon fra art nouveau, jugendstil på Frogner i Odins gate og Tors gate.

Fra 1916 viste Ødegaard Heiabyen, rekkehus og eneboliger i rød tegl i Halvdan Svartes gate, arkitekt Harald Hals, regulerings sjefen i Oslo gjennom hele mellomkrigstiden og opptatt av grønne områder i boligstrøkene. Like

etter første verdenskrig ble Jessenløkken (s. 160) og Torshovbyen (s. 156).

Som et eksempel på boligstrøk omtrent uten omsetning av boliger viste han Lindern haveby, 25 frittliggende buede boligblokker med store beplantede gårdsplasser (s. 195). Reguleringsplanen var ved regulerings sjef Ernst Bjerknæs.

Et av de fineste boliganleggene i norsk arkitektur, og ukjent for de fleste av oss, var ”bananblokkene” i professor Dahls gate 31, to lange, krumme gule blokker i to-tre etasjer som føyer etter skråningen, og en blanding av blokkleiligheter og rekkehus (s. 178).

Et fint eksempel på funksionarkitektur, kjent for de fleste bilister, er de hvite tre etasjes blokkene på Heia i krysset Drammensveien – Bygdøy allé, rommelige leiligheter, arkitekt Nicolai Beer (s. 180).

Etter 1945 gjaldt det å bygge mange leiligheter og det raskt. Men også her kunne resultatet bli vakkert. Han pekte på høyhusene på Bøler med balkonger som delvis gikk inn i bygget, delvis fram, store dobbeltbalkonger som ga en rolig fasade, leiligheter i to etasjer som gjorde at balkongene bare var annen hver etasje.

Mange vakre rekkehus ble vist, på Bøler, Ulsrud, Professors Stangs gate, Industrigaten og Planetveien. Et sted stilte Ødegaard et retorisk spørsmål: Når en familie har betalt åtte millioner for en fin bolig, hvorfor erstatter man hovedinngangsdøren med en massefabrikert dør?

Som sagt, foredraget inspirerte til spasertur for selvsyn. Dra selv!

To vakre bygg i Oslo.

Øverst: Linderen haveby ved Geitmyrsveien. Nordisk nybarokk med nylouis-seize takformer. Oppført for Kristiania kommune i 1918, arkitekt Ferdinand Linthoe. Reguleringsplan Ernst Bjerknes

Nederst: Bygdøy allé 45, 47. Jugendstil. Oppført 1912. Arkitekt Syver Nielsen.

Bildene er hentet fra: Arkitektur i Oslo, Oslo 1999.

MED NAPOLEON OG BABYLON I MARKA

AV **ODD ARNSTORP**

Enevold Schrøder sier i et intervju i i medlemsbladet Ingen vet hvorfor en strekning på $\frac{3}{4}$ km i Skådalen heter Babylonshøla (nr. 2/02). Om Napoleonsbakken mellom Nordre Tryvann og Bjordammen har andre sagt det samme. Siden det ser ut til at ingen vet noe sikkert om disse navnene, kan det være fristende å se litt nærmere på dem..

Navnene er vel nyskapinger fra den tid da skiløpingen og turlivet skjøt fart i siste del av 1800-tallet. Noen skiklubber fikk bygge seg hytter oppe i høyden i Marka mens andre leiet seg inn på gårder og plasser i Sørkedalen som på Kjelsås, Lyse, Venner, Åmodt, Stubberud og Tangen. Den tids største klubb, Christiania Skiløberforening, stiftet i 1886, hadde ikke begrenset medlemsantall slik som f. eks. Christiania Skiklub, som holdt seg på 50 innvalgte medlemmer. Christiania Skiløberforening med nær 200 medlemmer holdt til på Grøttum med sine mannlige medlemmer, men var så banebrytende at de også aksepterte kvinner. Dog slik at de ble innlosjert på Bakk.

Den korteste vei mellom Majorstuen og Sørkedalen gikk over Vinderen og Slemndal, gjennom Skådalen, forbi Tryvannene og ned i dypet i Sørkedalen. Den gang da det ikke var noe som het lørdagsfri eller lysløyper, måtte man nok ofte finne frem i mørke etter arbeidstid. Tyrifakler hørte med til utstyret og var å få kjøpt i sportsforretningene. Ikke minst det at man gikk på ski eller til fots gjennom

ubebygget villmark til bestemmelsesstedene ga respekt og beundring. Dette var også en viktig del av det sportslige, men ikke den eneste. På verdens første skikart, utgitt av Ernst Bjerknæs i 1890, er det avmerket 12 steder i den sentrale del

av Sørkedalen som egnet seg som skibakker. Der bygget man hopp som ble tråkket til med granbar og sne. Ble man lei av å holde på i én bakke, var det bare å flytte over til en annen.

Etter en travel dag fra hoppbakke til hoppbakke, som kanskje fulgte etter en festlig og sen lørdags aften, var det altså å begi seg på hjemveien. Da gjaldt det å holde humøret ved like i stigningen opp Grøttumskleivene og tilslutt i bakkene mot den fiskeløse Svartputt og Tryvann. Kanskje med litt allsang underveis til tonene av "Napoleon med sin hær over Alpene dro" som til slutt ble så populær at den ga navn på motbakkene?

Vi som er 60, 70 år og eldre, kan minnes Skådalen som skremmende bratt og trang og noe helt annet enn den er i dag. Kunne en komme seg ned der uten fall, var dagen reddet. Det var ikke uten grunn at Schrøderfamilien hadde skikjelke beleilig stående på sin eiendom ved Skådalen til hjelp for uheldige skiløpere. De bratte fjellveggene med trær, busker og annen vegetasjon hengende utover var noe utenom det vanlige. En eller annen var vel slagferdig og assosierte dette med Babylons hengende haver som engang var skolepensum og ett av antikens syv underverker. Denne eksotiske sammenligningen har vel funnet sted på sommerføre mens det besynderlige og litt skremmende

Babylonshøla forteller om skiløpernes inntrykk av løypene i Skådalen, og som også var det navn som ble tegnet inn på Kartblad IV over Oslo Omegn i 1908.

Napoleonsbakken er ett av 15 gamle løypenavn som Skiforeningen i 1987 besluttet å bevare og som ble forsynt med løypeskilt. Napoleonsbakken var den siste delen av løypa som fikk navnet Grøttumskleivene mellom Grøttum og Svartputt/Nordre Tryvann. Et navn som senere også er gitt til andre traséer ned til dalen. I det nåværende løypedele et kort stykke ned langs bekken fra Bjor-

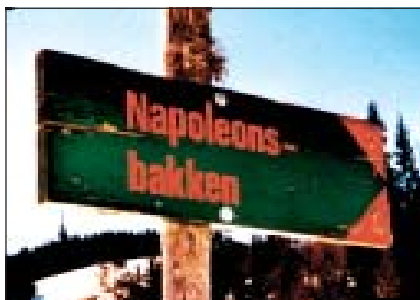

dammen står en avkappet grov gran med flere skilt hvor nå skiltet for Napoleonsbakken mangler. Motbakken sydover er blåmerket og meget bratt. Noen kunne nok være "helt kake" (Napoleonskake?) når de kom opp nær Svartputt. Der finner vi igjen skiltstolpen fra 1987. Skiltet er sprukket og delt i to, men er fortsatt leselig. Frost eller vind har vridd stolpen 90 grader slik at det nå gis en misvisende beskjed om at Napoleonsbakken er å finne nær Tryvannskleiva. Skiforeningen vil nå restaurere skiltene og sørge for at også det eventyrlige navn Babylonshøla blir bevart.

I Skiklubben Snøggs 50-årsberetning i 1949 er det en tabell som viser 14 skiklubbens til dels omflakkende tilværelse i Sørkedalen inntil de fikk fast fot i egen hytte eller forsvant ut

av historien. De gamle hytter er fremdeles i bruk. Der kan det vel fortsatt være gjemt papirer fra pionertiden med hemmeligheter og historier både om Babylonshøla og Napoleonsbakken. Og også om andre steder i Marka?

*Babylonshøla til venstre.
Napoleonsbakken over.
Alle foto: Odd Arnstorp*

RUNDT SMESTADDAMMENE OG ULLERNÅSEN

AV ARILD HOLLAND

Ullern Historielag fortsetter sin bokserie "Fra bygd til by". Mot slutten av 2002 forelå bind 4 som under ovenstående tittel tar for seg områdene Smestad – Skøyen – Abbediengen – Hoff – Huseby – Montebello – Øraker – Lilleaker – Røa. I likhet med tidligere bind er boken et resultat av bidrag fra forskjellige forfattere. Redaktør er – også som tidligere – Øivind Rødevand som dessuten har skrevet noen av artiklene.

For beboere i bydel Vinderen er boken meget interessant. Den dekker områder og forhold som vedrører "vår" bydel, samtidig som Ullern er nabobydel.

Det er nesten utrolig hva som er kommet med av opplysninger. Hva som er like viktig: En interessert leser fristes til vandringer for å bli enda bedre kjent med området. For en Vinderen-beoer er omtalen av Smestad spesielt leseverdige. Opprinnelig var det én Smestad-gård, men den ble delt i 1728. Husene til Smestad har ligget der hvor bebyggelsen på Nedre Smestad gård ligger i dag. Av Øvre Smestad – som ville ha ligget i bydel Vinderen - er det intet igjen:

"Gården brant i 1914. Nå kan vi nyte den vakre utsikten fra en vakker hellegang." For øvrig er teksten om Smestad naturlig nok orientert om Nedre Smestad. Jeg savner imidlertid et bilde og litt mer omtale av Øvre Smestad. Sammenlignet med Nedre Smestad må Øvre Smestad ha vært en liten gård. På Vibe-Irgens kartet fra 1844 er avtegnet

bare to hus. Historielagets logo eika er en rest fra Øvre Smestad. Det samme gjelder Smestadparken.

En spesiell artikkel omfatter familien Reed Olsen fra Montebello og annen verdenskrig. Sønnen i huset var Oluf Reed Olsen som har skrevet to bøker om sine krigsopplevelser som alliert agent i Norge. Artikkelen er skrevet av hans mor som levde til hun var 103 år. Innholdet vil vekke gamle minner hos den generasjon som opplevet krigen. For den yngre generasjon kan det være nyttig å bli minnet om en tid som blir mer og mer fjern.

Bokens bildemateriale er meget godt og interessant. Det er tydelig at Ullern-beboere har vært villige til å låne ut foto som på denne måte kommer alle interesserte til gode. Kritiske bemerkninger? Ikke mange. Da boken er basert på individuelle bidrag, har det vært vanskelig å unngå noen gjentakelser. Her kunne redaktøren ha vært litt mer påpasselig. Bokens kart er av varierende kvalitet. Kartet s. 88-89 er tidkrevende å forstå. Jeg savner et kart over husmannsplassene. Men dette er småting.

Jeg gratulerer Ullern Historielag med verket som var en lyst å lese.

Fra bygd til by 4 –
Ullern Historielag

SKOGFINNER OG FINNSKOGER

AV TRYGVE CHRISTENSEN

VED ARILD HOLLAND

Trygve Christensen er kjent som forfatter av en rekke bøker om Bærumsmarka, Krokskogen og Nordmarka. Denne gang har han gått litt lenger ut i geografien og gir oss historien om finnebosetningen i Norge. Boken har som undertittel ”Vandringene vestover på 1500- og 1600-tallet – fra Finland til de svenske og norske finnskogene – og videre vestover til store deler av Østlandet, Oslomarka og Finnemarka”. Det er blitt en gedigen bok.

Forfatteren velger en original - og

etter min mening vellykket - åpning: Vi følger i romans form en finnefamilie som sist på 1500-tallet bryter opp fra Savolaks for å finne lykken i vest. Ferden går over Bottenviken til skogene i Värmland hvor familien slår seg ned. Noen av deres etterkommere drar videre til det som i dag heter Finnskogene og videre igjen, til de til slutt havner på Krokskogen. Vi får inntrykk av usikkerheten, slitet og møtene med en ofte fiendtlig innstillet lokalbefolkning.

I den faglitterære delen tar Trygve Christensen leserne med på den faktiske historien. Hvorfor reiste finnene fra sine hjemtrakter? Overbefolkning og usikkerhet fra øst (russiske røverbander som

Svedjebruket var finnenes dyrkningsmåte. Tegning hentet fra: Christensen: Sørkedalsvassdraget og Sørkedalen.

gjorde forholdene usikre) er noen av årsakene. Men finnenes store arealbehov gjennom svedjebruket er ansett som hovedårsaken. Vi får en grundig gjennomgåelse av denne form for korn dyrking. Svedjing, hvor man sådde rug i varm aske fra nedbrente trær, ga langt større avling enn åkerbruk basert på pløying. Ulempen var det store arealbehovet. Man var kommet til et punkt hvor denne form for jordbruk ikke lenger var holdbar. Voksende befolkning og konflikter med bønder som også levde av skogen, var uunngåelig. Konfliktforholdet fortsatte overalt hvor finnene slo seg ned. Det forsterket seg etter at sagbruksindustrien vokste opp. Det gjaldt også i Norge. Men motsetningene til den fastboende befolkning ble i Norge – og spesielt i Oslomarka – etter hvert noe bedre, bl.a. var finnene nyttige til produksjon av trekull til jernverkene.

Forfatteren går detaljert inn på bosettingene i Norge. Den gikk fra Finn-skogene mellom svenskegrensen og Glomma, til Hurdal og Oslomarka for å ende i Finnemarka nord for Drammen, med unntak av noen bosettinger i Telemark. Finnemanntallet fra 1685 gir nyttige opplysninger. Manntallet gikk ut på kartlegging av alle finner over hele det sydlige Norge. Et lignende register ble ikke tatt opp i Finland og Sverige. Manntallet er imidlertid langt fra fullstendig. Mange boplasser ble ikke registrert, sannsynligvis fordi de lå for utilgjengelig til eller fordi finnene unnlot å møte opp på tinget. Forfatteren har imidlertid på bokens mange kart tegnet inn også de uregistrerte finneplasser. Jeg kan tilføye at siste medlemsblad for Sørkedalen Historielag (nr. 24) inneholder en artikkel

av Odd Arnstorp om finnemanntallet med oversikt over den finske bosettingen på de forskjellige steder i Oslomarka.

For Vinderen-beboere er bosettingen i Nordmarka og Krokskogen av spesiell interesse. En bosetting ved Åklungen er mulig, men ikke registrert. Det er derimot flere plasser i Sørkedalen. Lyse, Venner, Grøttum og Grøttumsbråten er kommet med i finnemanntallet. Det samme gjelder en rekke plasser i Nordmarka og Krokskogen.

Boken utmerker seg med en rekke fotografier av til dels meget høy kvalitet. Videre vil anmelderen trekke frem det store antall detaljkarter over de forskjellige områder. Disse er et fremragende arbeid og gjør bokens innhold lett tilgjengelig. På ett punkt er boken noe ufullstendig. Mens svedjebruket har fått bred omtale, er imidlertid fisket overfladisk behandlet. Den finske form for ruse – kattisa – er nevnt, men hadde fortjent en nærmere omtale med foto og/eller tegning som ville ha bedret lesernes forståelse. Det samme gjelder stokkebåtene, selv om de er av eldre dato enn finnenes innvandring.

På ett punkt tar jeg avstand. Mens Trygve Christensen i sine tidligere bøker har anvendt et moderne norsk, har han denne gang valgt å ”radikalisere” sproget. Det virker kunstig, og særlig når det ikke er konsekvent gjennomført. Da blir det lett knot. Jeg har ikke lett etter feil og har bare sett én: Under bildet av Finnerud omtales ”Schjötzstua”. Det var professor P.O. Schjøtt som i sin tid eide Finnerud.

Boken anbefales. Som det heter i TV-reklamen: Løp og kjøp!

GLIMT FRA TØRTBERG OG SØTBAKKEN

AV TOR WESSEL KILDAL

På jubileumsutstillingen på Frogner i 1914 var en prakthytte utstilt for å vise eksempel på norsk hyttebygging. Adelsten Jensen, en av tidens store

kjøpmenn, kjøpte denne og fikk den flyttet til Voksenkollen i den daværende Observatorieveien som nu heter Thorleif Haugs vei. Veien hadde sitt navn fra det store observatoriet som skulle plasseres like ved nuværende Voksenåsen.

Hytteeiendommen fikk navnet Tørtberg etter plasseringen på jubileumsutstillingen. Monolitten er plassert på det som hadde vært husmannsplassen Tørtbergs høyeste punkt.

Adelsten Jensen bygget hytteeiendommen flott ut med vognskjul og staller til 4 hester. To svenske stallmestere, Andersson og Svensson, ble også ansatt. Naboeiendommen ble kjøpt av grosserer Gunerius Pettersen. Naboene fikk således nu anledning til å diskutere vanskelighetene i disse krisetider med å skaffe gamasjer og stive hvite snipper til sine butikker. Adelsten Jensen døde dessverre tidlig, men eiendommen fikk fortsatt flittig besøk av datidens kjendiser, som tobakkfabrikkeier Tide- mand Johanssen, konsul Sigurd Halvor- sen, grosserer Emil Jensen, konsul E. E. Lyche m.fl. Og de neste generasjoner stod klare til å overta.

Ellen Marie Romnæs, søster til sjefredaktør i Dagbladet og forfatter Gunnar Larsen, var husdikter:

”Solen gløder over alle bakker,
nu i vintersol er Tørtberg vakker.
Du har bakker nok for de små,
Og for oss store som ikke vil gå.
Våre menn hopper i Hyttlibakken
hvor ingen hittil har brukket nakken.
(Men det var bare så vidt!)

Stedet var nu blitt et treningssenter for den yngre generasjon som skapte liv i guttehopprennene i mange år fremover med navn som Knut Gresvig, Arne Sønnichsen, Knut Staubo, Theophil Helliesen og mange flere. Adelsten Jensens datter Solveig fikk trene med sine hester her og vant bronsemedaljen i

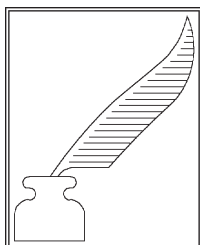
Europamesterskapet i Stockholm i 1932.

Familien Jensen syntes etter hvert at det var blitt for mye å stelle med på Tørtberg. Martin Mehren var en venn av familien. Han var berømt for å ha gått på ski over Grønland i 1931 og ble foretrukket blant mange liebhavere til å få kjøpt eiendommen som senere skiftet navn til Søtbakken. Min mor, foran nevnte Solveig Jensen, hadde latt en del norske antikviteter bli med på handelen. Kanskje var dette med på å gi Martin den inspirasjon som slo ut i full blomst ved hans senere storslåtte utbygging av Søtbakken. Som formann i Den norske Turistforening reiste Martin rundt i fjell og daler. Med sikker sans fikk han reddet flere gamle hus og stabbur fra nedfall og forråtnelse og fikk dem satt opp på Søtbakken. Der står de som et nasjonalt museum og til stor heder for Martin som nu nylig har forlatt oss.

Forrige side: Inngangsdøren til Søtbakken.

*Neste side: Søtbakken på tunet til Martin Mehren på Voksenkollen.
Alle foto: Wenche Undrum.*

SEKRETÆRENS HJØRNE

Vi vokser stadig, men har ennå ikke nådd målet om 1100 medlemmer som vi har hatt i de tre siste år. Siden nyttår har vi fått 23 nye medlemmer som vi ønsker velkommen til oss. Vi har per. 1. mai 1032 medlemmer i laget etter at vi har strøket 10 medlemmer av ulike grunner i de fire første månedene i år.

Har du tenkt på om ikke du burde overraske noen av dine naboer med et medlemskap i historielaget vårt. Gjør noe med det nå, så sender vi dem blad nr 45-46 når innbetalingen er kommet .

Disse ordene er til deg som ennå ikke har betalt skyldig kontingent til laget .

Jeg er nødt til å gjenta dette da vi fremdeles mangler kontingenter for 2003. Det er altfor mange, og vi undrer oss over hvorfor det skal være nødvendig å sende purregiroer til disse som skal gjennomføre betalingen. Etter at vi gjennomførte å ta imot betaling for opptil 3 år av gangen, er det blitt lettere for kassereren

Å være å jour med betalingen bør baseres på selvkontroll. Dette er til stor hjelp for sekretæren. Fint om du merker av på giroen hva du betaler for.

Hittil i år har flere ønsket å støtte laget vårt med private gaver, og det takker vi meget for.

Hvis du er tvil om hva du har betalt før, kan du lese dette av adresselappen din. Koden betyr:

3=	betalt for 2003
4=	betalt for 2004
5=	betalt for 2005
G-g=	har mottatt bladet som gave hittil, bør betale?
34567+L=	livsvarig medlem betalt kr 1000.-
345+5HF=	medlem som ha gitt kr 550.- i gave
345+TT2H=	medlem som har betalt til år 2005 og gitt kr 2200 i gave
v s =	påtatt seg verv i en gruppe og s for styremedlem

Hvis du synes at dette er vanskelig eller om du finner ut at sekretæren har gjort en feil i registreringen, er det bare hyggelig om du ringer på telefon 22 50 70 83. Andre feil kan du selvfølgelig kommentere når du sender inn kontingenten din.

Det hender at et medlem betaler 2 ganger for samme år eller betaler dobbelt kontingent for ektepar. Da blir halvparten overført som gave til laget. De feil vi ser, blir rettet, og du kan se resultatet på adresselappen på neste blad,

Vårt femtiende møte foregår på Diakonhjemmet på den europeiske kulturminnedagen søndag 14. september og har mottoet ” Vår medisinske kulturarv ”.

Kom gjerne med ideer til andre arrangementer du ønsker i historielagets regi.

Egne vervegiroer er utlagt på Vinderentorget, spør ved cafédisken.

Andre kan bli medlemmer av historielaget ved å betale årskontingent på kr 100.- og/eller gi en gave på vår bankkonto 7874.05.98200.

Per Henrik Bache